

บทที่ ๔

ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองของคนชรา

ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานกันของ
สิ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เริ่มมาจากความสัมพันธ์ในครอบครัวไปจนถึงในสังคม สิ่งเหล่านี้ถูก
กำหนดด้วยบรรทัดฐาน ประเพณี วัฒนธรรม ที่คนส่วนใหญ่ยอมรับนับถือและปฏิบัติกันมาตามสถาน-
ภาพและบทบาทของแต่ละคนในสังคม ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองเป็นนามธรรมอันหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ
ต่อชีวิตและสร้างสมขึ้นมาตั้งแต่วัยเด็ก โดยการได้เข้ามีส่วนร่วมร่วมกับสังคมหลายรูปแบบ ตนเองเป็น
อย่างไรนั้นเรามักไม่ค่อยได้คิดและคำนึงถึง มีน้อยคนที่จะถามตนเองว่า เราที่แท้จริงคือใคร -
ลักษณะท่าทางบุคลิกภาพเป็นอย่างไร ฯลฯ บางครั้งความคิดเกี่ยวกับตนเองของเรานั้น ไม่ตรง
กับตนเอง ที่ เป็นอยู่ เป็นเพียงภาพของของตัวจริงจากการที่เรามองดูในมุมหนึ่งเท่านั้น เพราะตน
เองไม่ใช่สิ่งของหรือสิ่งที่มีมองได้คงที่แน่นอน เป็นเพียงภาพหนึ่งที่เราคิดว่าเป็นเช่นนั้น ตนเองเป็น
อย่างไรนั้นจะมีอยู่ต่อเมื่อเราหยุดคิดและมองตัวเอง ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาในแง่ของค่านิยม
ทัศนคติ ทั้งที่เป็นความคิดและการปฏิบัติแต่ละคนจะเป็นอย่างไร ก็มาจากสิ่งที่เขาได้สะสมมาจาก
การได้มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สำหรับการศึกษภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองของคนชรานั้น เนื่องจาก
บุคคลชราได้ผ่านชีวิตมาเป็นเวลานานกว่ากลุ่มบุคคลอื่น เมื่อเข้าสู่วัยชราสิ่งที่เขาต้องการมีความ
สัมพันธ์ด้วย คือ บุตรหลาน คนใกล้ชิดต้องการให้บุคคลเหล่านี้สนใจตนเอง เพราะคนชราไม่
สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จากความเสื่อมโทรมทางร่างกาย ทำให้จิตใจและอารมณ์
เปลี่ยนแปลงไปด้วย ในการศึกษาครั้งนี้จึงศึกษาถึง

๑. การมองคนชราทั่วไปว่ามีคุณค่าเพียงใด
๒. การมองตนเองว่ามีคุณค่าต่อบุตรหลานเพียงใด
๓. การมองตนเองว่ามีคุณค่าต่อสังคมเพียงใด

การมองคนชราว่ามีคุณค่าเพียงใด

การที่คนชราประเมินค่าของคนชราทั่วไป มีความเกี่ยวข้องกับการมองตนเองและนำตนเองเข้าไปเปรียบเทียบ จากการที่ตนเองได้มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และผู้อื่นตอบสนองเขาไปในทางใด มักจะประเมินตนเองไปในทางนั้น คำถามนี้เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้คนชราประเมินค่าอย่างกว้าง ๆ โดยไม่เฉพาะเจาะจงลงไปว่าคนชราผู้นั้นเป็นใคร แน่نونคนชราย่อมเอาตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยในส่วนลึกของจิตใจและในความรู้สึกของเขา นอกจากนี้ยังศึกษาเฉพาะเจาะจงลงไปอีกว่า คนชรามีประโยชน์ต่อบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์กับเขาเพียงใด

การมองตนเองว่ามีคุณค่าต่อบุตรหลาน

จากผลการศึกษาปรากฏว่า คนชรามองตนเองว่ายังมีประโยชน์หรือคุณค่าสำหรับบุตรหลานในแง่เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ ช่วยเหลือในด้านการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน ช่วยทำงานบ้าน ดูแลบ้าน และคนชรามีบทบาทมากที่สุด คือ มีหน้าที่ดูแลหลานยามที่บิดา มารดา ของเด็กออกไปทำงานนอกบ้าน ซึ่งคนชราส่วนใหญ่แล้วพอใจและเหมาะที่จะทำงานอย่างนี้ มีความรู้สึกว่าอบอุ่นใจ เมื่อได้ช่วยเหลือในด้านการเลี้ยงหลาน

การมองตนเองว่ามีคุณค่าต่อสังคม

ในด้านของสังคมแล้ว คนชราในครอบครัวไทยยังมีความสำคัญอยู่ จะเห็นได้ว่าคนชราที่มีบุตรหลานส่วนใหญ่ ยังได้รับการเอาใจใส่ดูแลมิได้ถูกทอดทิ้ง ที่มีปัญหาต้องเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ ก็เพราะสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจเข้ามาบีบบังคับ ดังผลการศึกษาเบื้องต้นที่ได้กล่าวไว้แล้ว คนชราก็ยังมองตนเองว่ามีคุณค่าสำหรับสังคมโดยทั่วไป คือ ในด้านการช่วยเหลือบุคคลอื่นเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาในการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ สังคมไทยยังยกย่องคนชราอยู่เมื่อมีพิธีมงคลก็ได้รับเชิญเป็นประจำ นอกจากนี้คนชรายังช่วยเหลือในด้านทำงานสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น ช่วยเหลือผู้เฒ่าผู้แก่ เจ็บป่วย ทางด้านศาสนาคนชราเป็นผู้มีประสบการณ์มีความรู้ช่วย

ให้คำแนะนำได้

จากแบบสอบถามที่ใช้ถามคนชรา นั้น ได้ใช้วิธีการของ Likert แบ่งระดับของคำตอบออกเป็น ๕ ระดับ เมื่อนำมารวมกันแล้ว เห็นว่าบางระดับน่าจะรวมกันได้ จึงลดเหลือ ๓ ระดับ เช่น มองตนเองมีคุณค่ามากที่สุด ก่อนข้างมีคุณค่า และแทบจะไม่มีคุณค่าเลย เพราะคนชราส่วนใหญ่ให้คำตอบที่มีแนวโน้มอยู่ในระดับกลาง ๆ และค่อนข้างไปทางสูง มีคำตอบค่อนข้างไปทางต่ำเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้ แตกต่างกันไปตามตัวแปร ที่นำมาเกี่ยวข้องกับการมองตนเอง ดังจะพบได้ในผลการศึกษาที่จะกล่าวต่อไป

การมองตนเองจะอยู่ในระดับไหน เกิดจากอิทธิพลทางใดนั้น ต้องศึกษาถึงความสัมพันธ์ในเรื่องของการได้รับการเคารพนับถือ บุตรหลานให้ความสำคัญต่อคนชราอย่างไร บทบาทของคนชราที่เปลี่ยนไป ตลอดจนความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของคนชรา ทั้งทางด้านการเงิน การเอาใจใส่ดูแลของบุตรหลานและการรักษาสุขภาพ การยอมรับสภาพความเป็นจริง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงผลของการมองตนเอง

ความสามารถในการประกอบอาชีพกับการมองตนเอง ✓

การที่คนชราได้ทำงานมีผลประโยชน์ตอบแทนโดยเฉพาะเป็นเงิน ซึ่งตนเองเป็นผู้หาได้มักจะมีสภาพจิตใจ จากการได้ทำงานนี้ทำให้คนชราได้มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และได้ใช้เวลาที่ผ่านมาไปในทางสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ รู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จ มีความสุขทำให้มองตนเองว่ามีคุณค่า พร้อมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น สิ่งที่ตามมา คือ สุขภาพจิตดี คนชราที่ประสบปัญหา คือ พวกที่สมัครเข้าสถานสงเคราะห์คนชรา เป็นพวกที่ประสบปัญหาไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ จากผลการศึกษาพบว่า

ตารางที่ ๓๘

การมองตนเองกับความสามารถในการประกอบอาชีพปัจจุบัน

การมองตนเอง	ความสามารถในการประกอบอาชีพ		รวม
	เก็บผลประโยชน์ ไม่ได้ประกอบอาชีพ	ค้าขาย รับจ้าง อื่น ๆ	
มีคุณค่ามาก	๒๕.๐ (๕๔)	๑๘.๖ (๑๖)	๒๓.๒ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๔๕.๑ (๑๐๖)	๕๐.๐ (๔๓)	๔๕.๓ (๑๔๙)
แทบไม่มีคุณค่า	๒๕.๙ (๕๖)	๓๑.๔ (๒๗)	๒๗.๕ (๘๓)
รวม	๑๐๐.๐ (๒๑๖)	๑๐๐.๐ (๘๖)	๑๐๐.๐ (๓๐๒)

chi-square 1.76 df. = 2 not significant

คนชราส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า คือ บุคคลที่ขณะนี้ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง และอื่น ๆ มีจำนวนร้อยละ ๕๐.๐๐ รองลงมาคือ คนชราที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ พวกนี้เป็นประเภทที่มีรายได้ไว้ให้จ่ายมีจำนวนร้อยละ ๔๕.๑ แต่ความสัมพันธ์ของการมองตนเองกับความสามารถในการประกอบอาชีพ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการที่คนชรา มองตนเองอยู่ในระดับต่างกัน มิใช่เป็นเพราะประกอบอาชีพที่แตกต่างกันอาจเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

อีกแง่หนึ่งจึงมองไปที่คนชรา ให้ความสำคัญต่อตนเองว่าประกอบอาชีพนั้น เป็นคำถามที่ถามในด้านความเป็นจริง ที่ต้องออกไปประกอบอาชีพ ส่วนความสามารถในการทำงานนั้น คนชรายังมีความสามารถอยู่ เช่น ช่วยงานในบ้านก็ถือว่ายังสามารถทำงานได้ แต่ไม่ได้เป็นอาชีพ ดังนั้นต้องศึกษาถึงความสามารถในการทำงานที่คนชราคิดว่าตนเองมีความสามารถเพียงใด

ตารางที่ ๓๔

การมองตนเองกับความสามารถในการทำงาน (ปัจจุบัน)

การมองตนเอง	ความสามารถในการทำงาน			รวม
	ไม่ได้ทำงาน	ทำงานบ้าง	ทำงานมาก	
มีคุณค่ามาก	๒๑.๔ (๒๗)	๒๓.๒ (๒๒)	๒๔.๔ (๒๑)	๒๓.๒ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๔๓.๗ (๕๕)	๕๔.๗ (๕๒)	๕๑.๔ (๔๒)	๔๙.๓ (๑๔๙)
แทบไม่มีคุณค่าเลย	๓๔.๙ (๔๔)	๒๒.๑ (๒๑)	๒๒.๒ (๑๘)	๒๗.๕ (๘๓)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๒๖)	๑๐๐.๐ (๙๕)	๑๐๐.๐ (๘๑)	๑๐๐.๐ (๓๐๒)

chi-square 6.27 df. = 4 not significant

จากการศึกษาพบว่าคนชราที่ทำงานบ้างจะคิดว่าตนเองค่อนข้างมีคุณค่าร้อยละ ๔๔.๗ คนชราที่ไม่ได้ทำงานประเมินค่าตนเองว่าค่อนข้างมีคุณค่ามีร้อยละ ๔๓.๗ ส่วนพวกที่คิดว่าตนเองไม่มีคุณค่าเลย คือ คนชราที่ไม่ได้ทำงานมีจำนวนร้อยละ ๓๔.๙ ทั้งนี้เนื่องจากว่า การที่ไม่มีความสามารถในการทำงานทำให้มองตนเองไม่มีประโยชน์สำหรับคนอื่น แต่ความสัมพันธ์ของความสามารถในการทำงานกับการมองตนเองไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง ด้านการครองชีพ น่าจะคำนึงถึงอีกด้าน คือ รายได้ปัจจุบันว่ามีผลต่อการมองตนเองหรือไม่

การมองตนเองกับรายได้ปัจจุบัน

เนื่องมาจากรายได้ทำให้คนชรามีความรู้สึกว่าตนเองได้มีเงินคอยจ่ายได้ตามใจตน ต้องการอะไรก็ซื้อได้เพราะเงินมีประโยชน์สำหรับบุคคลทุกวัย เมื่อวัยชราไม่สามารถประกอบอาชีพได้เต็มที่ก็ต้องมีเงินไว้ใช้จ่าย อาจมาจากคนอื่นให้หรือตนเองได้เก็บไว้ หรือจากผลประโยชน์ของตนเอง จะมีผลต่อการมองตนเองหรือไม่

ตารางที่ ๕๐

การมองตนเองกับรายได้ปัจจุบัน

การมองตนเอง	รายได้ต่อเดือน				รวม
	ต่ำกว่า ๑๐๐	๑๐๑-๕๐๐	๕๐๑-๑๐๐๐	๑๐๐๑ ขึ้นไป	
มีคุณค่ามาก	๑๒.๒ (๖)	๑๗.๖ (๒๒)	๓๓.๘ (๒๑)	๓๑.๘ (๒๑)	๒๓.๑ ๖๘
ค่อนข้างมีคุณค่า	๓๘.๘ (๑๘)	๕๒.๘ (๖๖)	๕๐.๘ (๓๐)	๔๘.๕ (๓๒)	๔๘.๒ (๑๔๗)
แทบไม่มีคุณค่าเลย	๔๘.๐ (๒๔)	๒๘.๖ (๓๗)	๑๕.๓ (๘)	๑๘.๗ (๑๓)	๒๗.๗ (๘๓)
รวม	๑๐๐.๐ (๔๘)	๑๐๐.๐ (๑๒๕)	๑๐๐.๐ (๕๙)	๑๐๐.๐ (๖๖)	๑๐๐.๐ (๒๙๘)

chi-square 23.72 df. = 9 significant at .001

จากตัวอย่างพบว่าคนชราที่มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่ามีรายได้ระดับเดือนละ ๑๐๑-๕๐๐ บาท มีร้อยละ ๕๖.๘ รองลงมา คือ ผู้ที่มีรายได้ระดับ ๕๐๑ บาทขึ้นไป มีจำนวนร้อยละ ๔๔.๖ และความแตกต่างของรายได้มีความสัมพันธ์แบบมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงกล่าวได้ว่าการมองตนเองมีคุณค่าเพียงใดนั้น มีความสัมพันธ์กับรายได้ของคนชราด้วย คนชราที่มองตนเองมีคุณค่า คือ คนชราที่มีรายได้ปานกลาง และจำนวนรองลงมาที่มองตนเองมีค่าบ้าง คือ คนชราที่มีรายได้ระดับสูง จะเห็นได้ว่าคนชราส่วนใหญ่มองตนเองมีคุณค่าอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ต่ำและไม่สูงจนเกินไป ส่วนคนชราที่มองตนเองไม่มีคุณค่าเลย คือ คนชราที่มีรายได้เดือนละต่ำกว่า ๑๐๐ บาท ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า คนชราที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงมักมองตนเองมีคุณค่า

ความสัมพันธ์ของคนชรากับบุตรหลานกับการมองตนเอง

นอกจากดูที่ความสามารถส่วนตัวแล้ว ยังต้องดูที่ความสัมพันธ์ระหว่างคนชากับบุคคลใกล้ชิด คือ บุตรหลาน เพราะวัยชราที่มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองลดลงจำเป็นต้องพึ่งคนอื่น ในสังคมอุตสาหกรรมแบบเมืองของกรุงเทพฯ ญาติพี่น้องต้องแยกกันไปประกอบอาชีพที่อื่น บทบาทเดิมของคนชราเคยทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรหลานลดน้อยลง เนื่องจากมีสถาบันต่าง ๆ มากมาย ทำให้ญาติอาวุโสมีบทบาทในครอบครัวน้อยลง ญาติพี่น้องไม่ค่อยได้พบกันมีความสนิทสนมน้อยลง ทำให้คนชรารู้สึกว่าตนเองได้รับการทอดทิ้ง

ตารางที่ ๕๑

การมองคุณค่าตนเองกับความเอาใจใส่ของบุตรหลาน

การมองตนเอง	ได้รับการเอาใจใส่ จากบุตรหลานน้อย	ส่วนใหญ่ เอาใจใส่	ทุกคน เอาใจใส่	รวม
มีคุณค่ามาก	๑๒.๓ (๘)	๑๗.๔ (๑๔)	๓๔.๓ (๔๘)	๒๔.๗ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๕๓.๘ (๓๕)	๕๗.๗ (๔๕)	๔๗.๑ (๖๖)	๕๗.๖ (๑๕๖)
แทบไม่มีคุณค่าเลย	๓๓.๘ (๒๒)	๒๔.๔ (๑๙)	๑๘.๖ (๒๖)	๒๓.๗ (๖๗)
รวม	๑๐๐.๐ (๖๕)	๑๐๐.๐ (๗๘)	๑๐๐.๐ (๑๔๐)	๑๐๐.๐ (๒๘๓)

chi-square 16.23 df. = 4 significant .003

บุคคลที่มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับบุตรหลาน มีทัศนคติที่ดี
ต่อบุตรหลาน เห็นว่าบุตรหลานส่วนใหญ่เอาใจใส่ร้อยละ ๔๗.๖ คนชราที่มองตนเองมีคุณค่าบ้าง
รองลงมา เป็นบุคคลที่บุตรหลานเอาใจใสน้อยร้อยละ ๕๓.๘ ความสัมพันธ์ในการมองตนเองจึงมี
นัยสำคัญทางสถิติกับความแตกต่างของความเอาใจใส่ของบุตรหลาน กล่าวได้ว่าบุตรหลานให้ความ
เอาใจใสมากเท่าไรคนชรายิ่งมองตนเองมีคุณค่า และบุตรหลานส่วนใหญ่ยังสนใจคนชราที่ได้รับ
การทอดทิ้ง

สำหรับบุตรหลานที่อยู่คนละที่กับคนชรา ได้รับความสนใจ มีบุตรหลานมาเยี่ยมเยียน เพราะการมาเยี่ยมเยียนแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อคนชรา มีความเป็นห่วงในสภาพความเป็นอยู่ ให้ความช่วยเหลือเมื่อต้องการ เมื่อมาเยี่ยมเยียนก็ถามถึงทุกข์สุข จากตัวอย่าง

ตารางที่ ๔๒

การมองตนเองกับความถี่ที่บุตรหลานมาเยี่ยมเยียน

การมองตนเอง	ความถี่ของการเยี่ยมเยียน					รวม
	ไม่มีใครมาเยี่ยม	นาน ๆ มาครั้ง	มาเยี่ยมเป็นครั้งคราว	มาเยี่ยมบ่อย ๆ	เยี่ยมเยียนเป็นประจำบุตรหลานอยู่ด้วยกัน	
มีคุณค่ามาก	๑๓.๐ (๖)	๑๕.๘ (๑๒)	๓๘.๑ (๑๖)	๒๕.๕ (๑๔)	๓๓.๘ (๒๒)	๒๕.๖ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๕๐.๐ (๒๓)	๔๘.๗ (๓๗)	๕๐.๐ (๒๑)	๕๖.๕ (๓๑)	๕๒.๓ (๓๔)	๕๑.๕ (๑๔๖)
ไม่มีคุณค่าเลย	๓๗.๐ (๑๗)	๓๕.๕ (๒๗)	๑๑.๕ (๕)	๑๘.๒ (๑๐)	๑๓.๘ (๘)	๒๓.๕ (๖๘)
รวม	๑๐๐.๐ (๔๖)	๑๐๐.๐ (๗๖)	๑๐๐.๐ (๔๒)	๑๐๐.๐ (๕๕)	๑๐๐.๐ (๖๕)	๑๐๐.๐ (๒๘๔)

chi-square 24.26 df. = 8 significant at .002

คนชราที่มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า คือ บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับบุตรหลาน บุตรหลานมาเยี่ยมเยียนบ่อย เป็นประจำ มีจำนวนร้อยละ ๕๖.๕ ส่วนจำนวนรองลงมาที่มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า คือ บุคคลที่อยู่กับบุตรหลาน หรือบุตรหลานมาเยี่ยมเยียนเป็นประจำ มีร้อยละ ๕๒.๓ และความสัมพันธ์ของความถี่ของการที่บุตรหลานมาเยี่ยมเยียนมีนัยสำคัญทางสถิติกับการประเมินค่าตนเอง คือ การที่ได้มีความสัมพันธ์มีการติดต่อกับบุตรหลาน ทำให้คนชรา มองตนเองว่ามีคุณค่า

การที่คนชราอยู่ในครอบครัวของบุตรหลาน หรือแม้แต่อยู่ในครอบครัวของตนเองเขามีอิสระในการตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ได้หรือไม่ เช่น เมื่อมีความพอใจ ต้องการไปไหนไปได้อย่างไร อิสระหรือไม่ ไปเยี่ยมเยียนญาติที่อยู่อื่น ไปสังสรรค์กับเพื่อนหรือไปร่วมงานบุญต่าง ๆ ที่คนชราต้องการไปหรือต้องการกระทำ บุตรหลานยอมให้ทำหรือไม่ในค่านิยมของคนชรา ดังตารางที่ ๔๒

ตารางที่ ๔๓

การมองตนเองกับการที่คนชรามีอิสระในการตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ

การมองตนเอง	มีอิสระ ในบางเรื่อง	มีอิสระ เกือบทุกเรื่อง	มีอิสระ ทุกเรื่อง	รวม
มีคุณค่ามาก	๑๕.๘ (๑๒)	๒๑.๗ (๑๓)	๓๐.๖ (๔๕)	๖๘.๑ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๕๑.๓ (๓๔)	๔๓.๓ (๓๒)	๕๑.๐ (๗๕)	๑๔๕.๖ (๑๕๖)
แทบจะไม่มีคุณค่าเลย	๓๒.๕ (๒๔)	๒๕.๐ (๑๕)	๑๘.๔ (๒๗)	๗๕.๙ (๖๖)
รวม	๑๐๐.๐ (๗๖)	๑๐๐.๐ (๖๐)	๑๐๐.๐ (๑๕๗)	๓๐๐.๐ (๓๙๓)

chi-square 9.3 df. = 4 significant at .05

จะเห็นได้ว่าคนชราที่คิดว่าตนเองค่อนข้างมีคุณค่า เป็นบุคคลที่มีอิสระเกือบทุกด้าน มีร้อยละ ๕๓.๓ รองลงมา คือ มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่ามีจำนวนร้อยละ ๕๑.๐ คือ คนชราที่มีอิสระในการตัดสินใจทุกเรื่อง ความอิสระในด้านการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการประเมินค่าตนเอง คือ คนชรา มองตนเองมีคุณค่าหรือไม่ นั้น ขึ้นอยู่กับการที่คนชรา มีความรู้สึกที่ตนเองมีอิสระในทุก ๆ ด้าน สามารถทำอะไรได้ตามความต้องการของตนเอง ไม่ได้รับการขัดขวางจากบุตรหลาน

ส่วนใน เรื่องของบทบาทในการให้ความช่วยเหลือบุตรหลานในด้านความคิดเห็นและการตัดสินใจ คนชราที่มีความคิดต่อตนเองว่าตนเองสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรหลานมีปริมาณเพียงใด

ตารางที่ ๔๔

การมองตนเองกับความสามารถในการให้คำปรึกษาแก่บุตรหลาน

การมองตนเอง	ความสามารถในการให้คำปรึกษา			รวม
	แทบจะให้ปรึกษาไม่ได้เลย	สามารถให้คำปรึกษาในบางเรื่อง	สามารถให้คำปรึกษาได้ทุกเรื่อง	
มองตนเองมีคุณค่ามาก	๑๑.๕ (๖)	๒๑.๑ (๒๘)	๓๖.๗ (๓๖)	๒๕.๗ (๗๐)
มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า	๔๔.๒ (๒๓)	๕๔.๑ (๗๒)	๔๑.๐ (๕๐)	๕๑.๒ (๑๔๕)
มองตนเองแทบไม่มีคุณค่าเลย	๔๔.๒ (๒๓)	๒๔.๘ (๓๓)	๑๒.๒ (๑๒)	๒๕.๐ (๖๘)
รวม	๑๐๐.๐ (๕๒)	๑๐๐.๐ (๑๓๓)	๑๐๐.๐ (๘๘)	๑๐๐.๐ (๒๘๓)

chi-square 25.34 df. = 4 significant at 0.00

คนชราที่มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า คือ , คนชราที่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรหลานได้บ้าง เรื่องจำนวนร้อยละ ๕๔.๑ รองลงมา คือ คนชราที่สามารถให้คำปรึกษาได้ในทุกเรื่องมองตนเองมีคุณค่าบ้างร้อยละ ๕๑.๐ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคนชราที่มีความคิดว่าบุตรหลานโตแล้วไม่จำเป็นต้องนำเรื่องต่าง ๆ มาให้ตนเองตัดสินใจ แต่เมื่อนำเรื่องต่าง ๆ มาให้ตัดสินใจก็ช่วยตัดสินใจหรือให้คำปรึกษาได้ในทุกเรื่อง ซึ่งบางเรื่องคนชราย่อมรับว่าตนเองสามารถให้คำปรึกษาได้ไม่เต็มที่ ในจำนวนรองลงมา คือ คนชราตอบว่าสามารถให้คำปรึกษาได้บ้าง เรื่องที่บุตรหลานนำมาปรึกษา ความสัมพันธ์ของการมองตนเองจึงมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสามารถในการให้คำ-

ปรึกษาแก่บุตรหลาน แสดงว่าการมองตนเองขึ้นอยู่กับความสามารถที่ตนเองคิดว่าให้ค่าปรึกษาแก่บุตรหลานได้

ตามความคิดของคนชราแล้วการที่บุตรหลานให้ความเคารพนับถือ ทำให้คนชรามองตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีประโยชน์สำหรับบุตรหลาน จึงต้องศึกษาถึงความเคารพนับถือที่บุตรหลานแสดงต่อคนชราและตามความคิดของคนชราที่ให้ เป็นปริมาณออกมา

ตารางที่ ๔๕.

การมองคุณค่าตนเองกับการได้รับความเคารพนับถือจากบุตรหลาน

การมองตนเอง	การได้รับความเคารพนับถือ			รวม
	บุตรหลานให้ความเคารพนับถือน้อย	ส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือ	ทุกคนให้ความเคารพนับถือ	
มีคุณค่ามาก	๑๑.๔ (๔)	๑๖.๐ (๔)	๒๕.๗ (๕๗)	๕๓.๑ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๔๘.๖ (๑๗)	๕๕.๐ (๓๓)	๕๐.๐ (๔๖)	๑๕๓.๖ (๑๔๖)
แทบไม่มีคุณค่าเลย	๔๐.๐ (๑๔)	๒๕.๐ (๑๔)	๒๐.๓ (๓๔)	๘๕.๓ (๖๗)
รวม	๑๐๐.๐ (๓๕)	๑๐๐.๐ (๕๖)	๑๐๐.๐ (๑๔๕)	๓๐๐.๐ (๒๓๖)

chi-square 11.75 df. = 4 significant at .02

บุคคลที่มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า คือ กลุ่มคนชราที่บุตรหลานส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือมีจำนวนร้อยละ ๔๕.๐ ตามความรู้สึกของคนชราแล้ว เห็นว่าบุตรหลานมิได้ทอดทิ้งยังให้ความสนใจให้ความเคารพนับถือทุกคน การเคารพนับถือนั้นหนักไปทางด้านของการเชื่อฟัง เกรงใจ บุตรหลานให้เกียรติคนชรา คนชราจึงมองตนเองมีคุณค่า และความสัมพันธ์ของการมองตนเอง

กับการที่บุตรหลานให้ความเคารพนับถือนี้จึงมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการที่คนชราารู้สึกว่าตนเองได้รับความเคารพนับถือ ย่อมมองตนเองมีคุณค่าด้วย

ส่วนการปฏิบัติต่อคนชราในด้านของความเชื่อฟังและการอยู่ในโอวาทของบุตรหลานนั้น ตามความรู้สึกของคนชราแล้ว คิดว่าบุตรหลานยังให้ความสำคัญต่อการอบรมสั่งสอนตักเตือนดังเห็นได้จากผลการศึกษาปรากฏว่า

ตารางที่ ๔๖

การมองตนเองกับการที่บุตรหลานอยู่ในโอวาท

การมองตนเอง	บุตรหลานอยู่ในโอวาท			รวม
	ไม่อยู่ในโอวาท	บางครั้งอยู่ในโอวาท	อยู่ในโอวาททุกเรื่อง	
มีคุณค่ามาก	๗.๑ (๒)	๑๔.๗ (๑๒)	๓๓.๖ (๔๑)	๕๕.๔ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๕๐.๐ (๑๔)	๕๒.๔ (๓๒)	๔๖.๗ (๕๗)	๑๔๙.๑ (๑๔๔)
แทบจะไม่มีคุณค่าเลย	๔๒.๔ (๑๒)	๒๗.๘ (๑๗)	๑๔.๗ (๒๔)	๘๕.๙ (๖๔)
รวม	๑๐๐.๐ (๒๘)	๑๐๐.๐ (๖๑)	๑๐๐.๐ (๑๒๒)	๓๐๐.๐ (๒๘๒)

chi-square 15.16 df. = 6 significant at .02

คนชราที่มีบุตรหลานอยู่ในโอวาทบางครั้งมองตนเองค่อนข้างมีคุณค่ามีจำนวนร้อยละ ๕๒.๔ จากความสำคัญที่ได้รับจากบุตรหลาน จึงเป็นสาเหตุให้คนชรามองตนเองมีคุณค่า จะเห็นได้ว่าคนชราส่วนใหญ่จะมองตนเองอยู่ในระดับปานกลางแต่ค่อนข้างไปทางมีคุณค่า และคิดว่าบุตรหลานมีความเชื่อถือตน ความสัมพันธ์ของการมองตนเองกับการที่บุตรหลานอยู่ในโอวาท

จึงมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการที่คนชราว่ากล่าวตักเตือนบุตรหลานได้เป็นการบ่งบอกว่าตัวคนชรายังมีคุณค่าอยู่

ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นกับการมองตนเอง

นอกจากคนชราในกลุ่มของบุตรหลานแล้ว คนชรายังอยู่ในแวดวงของญาติ ของคนหลายจำพวก กลุ่มที่ต้องอยู่ร่วมกัน คือ คนชราในสถานสงเคราะห์ไม่ได้อยู่กับบุตรหลาน ความสัมพันธ์เหล่านั้นมีผลต่อการมองตนเองหรือไม่ ดังผลการศึกษา

ตารางที่ ๔๗

การมองตนเองกับการเข้ากลุ่มสังสรรค์ทำงานร่วมกับคนอื่น

การมองตนเอง	ชอบเก็บตัว	ชอบเข้ากลุ่มทำงาน	รวม
มีคุณค่ามาก	๑๘.๐ (๓๒)	๓๐.๖ (๓๘)	๒๓.๒ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๔๘.๘ (๘๗)	๕๐.๐ (๖๒)	๔๙.๓ (๑๔๙)
แทบไม่มีคุณค่าเลย	๓๓.๑ (๕๘)	๑๘.๔ (๒๔)	๒๕.๕ (๘๓)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๗๗)	๑๐๐.๐ (๑๒๔)	๑๐๐.๐ (๓๐๑)

chi-square 10.14 df. = 2 significant at .01

จากตารางจะเห็นว่าบุคคลที่มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า คือ คนชราที่ชอบเข้ากลุ่มทำงานร่วมกับผู้อื่น มีจำนวนร้อยละ ๕๐.๐ และความสัมพันธ์ของการเข้ากลุ่มทำงานกับการประเมินค่าตนเองมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการที่คนชราได้พูดคุยจนลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น การได้ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำให้มองตนเองมีคุณค่า

การที่คนชราต้องเข้าสังคม ต้องพูดคุยกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง จึงต้องศึกษาถึงความถี่ของการที่ได้พูดคุยสังสรรค์กับบุคคลอื่น การได้พูดคุยกันนี้เป็นการได้แสดงความคิดเห็น ได้แลกเปลี่ยนความคิดได้รับรู้เรื่องต่าง ๆ จากการได้พูดคุย ไม่หมกมุ่นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ผลปรากฏว่า

ตารางที่ ๔๘

การมองตนเองกับความต้องการได้รวมกลุ่มสังสรรค์กับบุคคลอื่น

การมองตนเอง	นาน ๆ จะพูดคุย	พูดคุยเป็นครั้งคราว	พูดคุยกันบ่อย ๆ	คุยกันเสมอ	รวม
มีคุณค่ามาก	๑๙.๑ (๑๗)	๑๕.๔ (๑๒)	๒๐.๓ (๑๓)	๓๘.๔ (๒๘)	๒๓.๒ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๔๖.๑ (๔๑)	๔๗.๙ (๔๕)	๕๙.๔ (๓๘)	๓๕.๖ (๒๖)	๔๙.๓ (๑๔๙)
แทบไม่มีคุณค่าเลย	๓๔.๘ (๓๑)	๒๖.๓ (๒๐)	๒๐.๓ (๑๓)	๒๖.๐ (๑๙)	๒๓.๔ (๘๓)
รวม	๑๐๐.๐ (๘๙)	๑๐๐.๐ (๗๖)	๑๐๐.๐ (๖๔)	๑๐๐.๐ (๗๓)	๑๐๐.๐ (๓๐๒)

chi-square 18.36 df. = 6 significant at .01

คนชราที่พูดคุยกับบุคคลอื่นบ่อย ๆ มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า มีจำนวนร้อยละ ๕๔.๔ ความสัมพันธ์ของการมองตนเองกับการได้พูดคุยกับบุคคลอื่น ทำให้คนชราที่มีความคิดว่าตนเองมีคุณค่าขึ้นมา แต่ในที่นี้การสัมภาษณ์คนชรา เมื่อกล่าวถึงบุคคลอื่นย่อมหมายถึงคนที่ไม่ใช่ญาติพี่น้อง ไม่ใช่บุคคลในบ้าน บางครั้งคนชราไม่ได้ออกไปนอกบ้านเลย จึงตอบว่าพูดคุยกับคนอื่นข้างเป็น ครั้งคราว แต่ก็ไม่มีผลต่อการมองตนเองแตกต่างไปเท่าใดนัก เห็นได้จากจำนวนรองลงมา คือ กลุ่มคนชราที่พูดคุยกับคนอื่นเป็นครั้งคราวมองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า ความสัมพันธ์ของการมองตนเองกับการได้รวมกลุ่มสังสรรค์กับบุคคลอื่น จึงมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ การที่คนชราได้พูดคุยกับคนอื่นทำให้คิดว่าตนยังมีคุณค่า

บทบาทของคนชรากับการมองตนเอง

บทบาทเป็นสิ่งที่กำหนดความสำคัญของบุคคล บทบาทเหล่านี้ถูกกำหนดโดยกลุ่มคนที่คนชราอยู่ด้วยในสังคมนั้น กลุ่มสังคมที่คนชรามีบทบาทมากที่สุดในปัจจุบัน คือ กลุ่มของบุตรหลาน บทบาทของบุคคลจะเปลี่ยนไปเรื่อย ตามอายุ ตามสถานภาพเดิม เมื่ออยู่ในวัยหนุ่มสาวมีบทบาทอย่างหนึ่ง เมื่อมีครอบครัวต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูสมาชิก มีบทบาทอีกอย่างหนึ่ง เมื่อเข้าสู่วัยชราก็มีบทบาทอีกอย่างหนึ่ง ในที่นี้จะศึกษาถึงบทบาทในการตัดสินใจ เรื่องสำคัญ ๆ ในบ้าน คือ บทบาทด้านเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว บทบาทด้านการเงิน บทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูสมาชิก การตัดสินใจซื้อของที่มีราคาแพงของบ้าน บทบาทด้านการจัดงานมงคลต่าง ๆ จึงต้องศึกษาบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเดิมได้แบ่งออกเป็นบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปในทางไม่มีบทบาท หรือมีบทบาทเพิ่มขึ้น เมื่อมารวมความถี่แล้วมีจำนวนน้อยมาก จึงศึกษาถึงบทบาทที่มีในปัจจุบันกับไม่มีบทบาทในปัจจุบันเท่านั้น

ตารางที่ ๕๕

การมองตนเองกับบทบาททางการเงินที่เปลี่ยนแปลงไป

การมองตนเอง	บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป		รวม
	ปัจจุบันมีบทบาท	ปัจจุบันไม่มีบทบาท	
มีคุณค่ามาก	๒๔.๒ (๕๐)	๒๒.๒ (๒๐)	๔๖.๖ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๔๖.๘ (๙๗)	๔๕.๖ (๕๐)	๙๒.๔ (๑๔๗)
ไม่มีคุณค่าเลย	๒๕.๐ (๖๐)	๒๒.๒ (๒๐)	๔๖.๘ (๘๐)
รวม	๑๐๐.๐ (๒๐๗)	๑๐๐.๐ (๙๐)	๑๐๐.๐ (๒๙๗)

chi-square 2.12 df. = 2 not significant

จากตารางเห็นได้ว่าคนชราที่มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า คือ คนชราที่ไม่มีบทบาททางการเงินในปัจจุบัน มีจำนวนร้อยละ ๕๕.๖ ความสัมพันธ์ของบทบาททางการเงินซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับการมองตนเอง แสดงว่าการมองตนเองของคนชราไม่ได้เกี่ยวกับการมีบทบาททางการเงินในบ้าน เพราะคนชราที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว บทบาททางการเงินจึงลดน้อยลงไป

ตารางที่ ๕๐

การมองตนเองกับบทบาททางด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เปลี่ยนแปลงไป

การมองตนเอง	บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป		รวม
	ปัจจุบันมีบทบาท	ปัจจุบันไม่มีบทบาท	
มีคุณค่ามาก	๓๖.๘ (๓๘)	๑๘.๖ (๒๔)	๕๕.๔ (๖๒)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๕๖.๖ (๔๘)	๕๖.๖ (๗๓)	๑๑๓.๒ (๑๒๑)
ไม่มีคุณค่าเลย	๑๖.๘ (๑๗)	๒๔.๘ (๓๒)	๔๑.๖ (๔๙)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๐๓)	๑๐๐.๐ (๑๒๙)	๒๐๐.๐ (๒๓๒)

chi-square 10.13 df. = 2 significant at .001

จากตารางพบว่าคนชรา มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า คือ คนชราที่ปัจจุบันไม่มีบทบาททางด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร มีจำนวนร้อยละ ๕๖.๖ และความสัมพันธ์ของบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปมีนัยสำคัญกับการมองตนเอง อาจกล่าวได้ว่า คนชราไม่มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากบุตรโตพอที่จะช่วยเหลือตนเองได้ คนชราไม่จำเป็นต้องไปเกี่ยวข้องในด้านการอบรมเลี้ยงดู แต่คนชราก็ยังมองเห็นคุณค่าอยู่ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคนชราไม่รู้สึกว่าตนเองเสียบทบาททางด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรไป ที่เปลี่ยนไปเป็นไปตามธรรมชาติที่บุตรต้องช่วยเหลือตนเอง คนชราไม่อยู่ในวัยที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุตรอีกแล้ว

บทบาททางด้านการตัดสินใจซื้อของที่มีราคาแพง ๆ ในบ้าน ทั้งนี้หมายถึงของที่ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก การซื้อของต้องการตัดสินใจที่ถูกต้อง เช่น ซื้อบ้าน ที่ดิน รถยนต์ เป็นต้น

ตารางที่ ๕๑

การมองตนเองกับบทบาททางด้านการเลือกซื้อของที่มีราคาแพงที่เปลี่ยนไป

การมองตนเอง	บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป		รวม
	ปัจจุบันมีบทบาท	ปัจจุบันไม่มีบทบาท	
มีคุณค่ามาก	๒๐.๘ (๔๕)	๑๙.๘ (๒๕)	๒๕.๔ (๗๐)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๔๘.๔ (๗๘)	๕๐.๐ (๖๓)	๔๙.๑ (๑๔๑)
ไม่มีคุณค่าเลย	๒๓.๖ (๓๘)	๓๘.๒ (๓๘)	๒๖.๕ (๗๖)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๖๑)	๑๐๐.๐ (๑๒๖)	๑๐๐.๐ (๒๘๗)

chi-square 3.4 df. = 2 not significant

เนื่องจากคนชรามีแนวโน้มที่ไม่มีบทบาททางด้านการเงินในบ้าน การที่จะตัดสินใจซื้อของต่าง ๆ จึงไม่ได้เป็นหน้าที่ของคนชรา บทบาทด้านการเลือกซื้อของที่มีราคาแพง ๆ จึงหมดไป แต่คนชราก็ยังมองตนเองมีคุณค่า มีจำนวนร้อยละ ๕๐.๐ แต่ความสัมพันธ์ของการมองตนเองกับบทบาทที่เปลี่ยนไป ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการมองตนเองมิได้ขึ้นอยู่กับบทบาทในการซื้อของที่มีราคา

บทบาททางด้านการจัดการเรื่องสำคัญในบ้าน อันมีการจัดงานมงคลต่าง ๆ หรืองานพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน ทอดกฐิน บวช และทำบุญบ้านรวมไปถึงการแบ่งมรดก เปลี่ยนไปจากเดิมหรือไม่ และมีผลต่อการมองตนเองอย่างไร

ตารางที่ ๕๒

การมองตนเองกับบทบาททางด้านการจัดงานสำคัญในบ้านที่เปลี่ยนแปลงไป

การมองตนเอง	บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป		รวม
	ปัจจุบันมีบทบาท	ปัจจุบันไม่มีบทบาท	
มีคุณค่ามาก	๒๘.๐ (๔๒)	๑๕.๖ (๒๗)	๒๘.๐ (๖๕)
ค่อนข้างมีคุณค่า	๔๒.๐ (๗๘)	๔๗.๑ (๖๕)	๔๕.๖ (๑๔๓)
แทบไม่มีคุณค่าเลย	๒๐.๐ (๓๐)	๓๓.๓ (๔๖)	๒๖.๔ (๗๖)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๕๐)	๑๐๐.๐ (๑๓๘)	๑๐๐.๐ (๒๘๘)

chi-square 15.98 df. = 2 significant at .001

จะเห็นได้ว่าคนชราส่วนใหญ่มีบทบาททางด้านการจัดงานสำคัญในบ้าน และมองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า มีร้อยละ ๔๒.๐ และความสัมพันธ์ของการมองตนเองกับบทบาทที่ยังคงอยู่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าคนชราคงมีบทบาทในด้านการจัดงานมงคลต่าง ๆ อาจเป็นเพราะคนชรา มีประสบการณ์มากกว่ากลุ่มบุคคลอื่น จึงยกให้เป็นหน้าที่ของคนชราในการจัดการ การที่คนชรายังคงมีบทบาทอยู่ทำให้มองตนเองค่อนข้างมีคุณค่า

จากการศึกษาถึงการมองเห็นเองของคนชรา กับลักษณะความสามารถของคนชราในการช่วยเหลือตนเอง การได้รับความเคารพนับถือยกย่องจากบุตรหลาน และบทบาทต่าง ๆ ปรากฏว่า คนชรายังมีความสัมพันธ์อันดีกับบุตรหลาน แม้นตนเองมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองทางด้านการประกอบอาชีพเพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่าย คนชรายังเป็นที่เคารพนับถือของบุตรหลานที่ ทำให้คนชรามองเห็นคุณค่า มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้คนชราที่มีความรู้สึกอบอุ่นใจ ได้รับความสนใจจากบุตรหลาน สำหรับบุคคลที่ไม่มีบุตรหลานซึ่งเป็นคนชราอยู่ในสถานสงเคราะห์เสียส่วนใหญ่ ก็ยังมองเห็นคุณค่าอยู่ เมื่อนำมาศึกษารวมกันแล้วคนชราโดยทั่วไปมองเห็นตนเองไปในทางมีคุณค่ามาก จะมองเห็นตนเองไปในทางลบบ้าง แต่ก็มีจำนวนน้อย จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานทางสังคมของคนชราว่า มีผลต่อการมองเห็นเองอย่างไร ดังจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป.